

Др Бранислав Чабрић

56 „ЗАКОНА ДОБРЕ НАСТАВЕ“

У часопису који се бави наставом хемије (*J. Chem. Edu.* **67** (1990), 413)¹ објављен је текст под насловом „56 закона добре наставе“, који по нашем мишљењу, може сваког наставника да подстакне на размишљање о сопственој настави, као и да му омогући процену сопственог рада.

Ови „закони“ прецизно дефинишу поступања наставника у наставном процесу, али на другачији начин од класичне дидактичке литературе. С обзиром на то да је чланак написао Херберт Ц. Фридмен, професор одсека за биохемију и молекуларну биологију Универзитета у Чикагу, дакле научник коме методика наставе хемије и педагогија нису научно опредељење, „закони“ су написани популарно, при чему укључују све дидактичке принципе.

А. Општи закони

1. Никада не држите предавање ако ваше знање увелико не превазилази садржај вашег предавања.
2. Предавање не учите напамет, само разумите оно што предајете.
3. Нека ваше предавање буде спонтано, али не импровизујте својим знањем.
4. Не читајте белешке на предавању осим бројева којих се не можете сетити.
5. Имајте белешке или изводе предавања при руци, али их не користите. Дobar глумац не треба суфлера.
6. Никада не читајте из материјала који дајете ученицима.
7. Разлика између предавања и глуме је да код предавања прво долази садржај, а потом следе релације, а код глуме садржај следи релације.
8. Компетентност наставника мора увек имати предност над омиљеношћу.
9. Увек користите искуство, оно ће учинити да останете свежи и спонтани.
10. Допустите себи незнање, али знајте довољно да кажете када је незнање властито или када је то опште незнање.
11. Никада се не шалите шале ради, него само у служби онога о чему причате.
12. Не сматрајте да је ваш предмет најзначајнији – мислите како је велико задовољство то што су ученици заинтересовани за то о чему говорите.

¹ Одабрано и приређено из часописа Хемијски преглед **39**, 5-6 (1988), 135.

13. Никада не сматрајте да ће ваш предмет већини ученика бити важан за професионално опредељење.
14. Радите уверени да је ваша настава веома значајна иако можда нећете бити у могућности да то докажете.
15. Никада не претпостављајте да тишина у учионици значи да су ученици размели ваше предавање. Ученици могу бити и збуњени.
16. Посматрајте ученике док предајете – таваница и под нису интересантни као ни црна табла.
17. Не одлазите на предавање ако нисте стимулирани и ако сте исцрпљени, јер без стимулације предавање можда неће бити добро.
18. Интелигенција се мери више квалитетом него квантитетом.
19. Примарни захтев наставе је да задржи ентузијазам ученика упркос раста њиховог знања; добар учитељ гаји креативност дајући информације.
20. Не мешајте добру наставу са добрим испитивањем нити добро испитивање са добрим оцењивањем. Предавање је једна ствар, испитивање друга, а оцењивање и вредновање трећа; добар наставник мора савладати све три.
21. Увек почните и завршите ваше предавање на време.

Б. Планирање наставног процеса и оцењивање ученика

22. Планирајте ваше предавање али не будите роб вашег плана.
23. Почните свако предавањем уводом.
24. Изаберите добру књигу, али је не препричавајте на предавању.
25. Никада не сматрајте да ће обраћање пажње на детаље заменити недостатак перспективе.
26. Свака научна дисциплина има свој властити језик – добра настава омогућава изучавање језика а не само речи.
27. Избегавајте графоскоп – боље да имате једну грешку и будете спонтани него да немате грешку и будете досадни. Предавање није научно саопштење.
28. Избегавајте монотono излагање – интерес ученика би требало да буде усмерен ка ономе шта предајете, а не ка вашем гласу.
29. Држите предавање смишљеном брзином. Брбљање доводи до конфузије, док нејасан изговор доводи до досаде.
30. Никада не држите исто предавање двапут. Посматрајте ученике да бисте знали када вас прате.
31. Не сматрајте да само једном употребљена реч или идеја може да придобије ученике. Размишљање и разумевање захтевају суштину, а не наговештај.
32. Одговорите на сва питања ђака најбоље што можете, а постављено питање ретко прави проблем само једном ученику. Питање ученика није упадица већ изазов да се одговор угради у остатак предавања.

33. Постављајте питања у току предавања – ученици формирају приступ учењу управо на основу типова задатака које им у току предавања постављате.
34. Никада на почетку предавања не говорите споро, а на крају брзо. На овај начин замарате ученике.
35. Никада на почетку предавања не говорите брзо, а на крају споро. Ово показује да сте исцрпili садржај за предавање.
36. Никада не заборавите да истакнете нови термин или нови појам пишући га на табли или понављајући на такав начин да ученик има времена да га запише, али никада не понављајте сваку реченицу – резултат дословног понављања је једноставно половина предавања за одређено време.
37. Не мешајте предавање са диктирањем – прво је креативни процес у коме ученик активно учествује, друго је механички задатак, пасивно записивање за касније разумевање.
38. Никада не будите тако једноставни да будете тривијални, или тако компликовани да будете неразумљиви; јасно предавање мора бити без велике једноставности и без неразумљивости.
39. Наставници никада не дају оцене. Ученици их заслужују.

В. Однос према ученику

40. Никада не очекујте од ваших ученика да науче или разумеју оно што ви не можете или нисте научили или разумели.
41. Никада не стављајте ученика у положај да буде предмет егзибиције ваше учености – ученика не интересује шта ви знате, већ жели да зна шта он може да научи.
42. Не будите поносни што знате више од ваших ученика; они нису бирали да буду рођени после вас.
43. Никада немојте изједначавати незнање или недостатак знања одређеног броја ваших ученика са глупошћу.
44. Увек држите предавање претпостављајући да ваши ученици желе да уче, а не само да добију добру оцену.
45. Никада не постављајте питања из тема на које нисте указали ученицима.
46. Никада не говорите ученицима да буду „одговорни“ за учење неке теме. Одговорност подразумева учење као обавезу коју сте дужни другима више него обавезу према самом себи. Граница између послушности и самопоштовања је танка али јасна.
47. Увек похвалите ученике за њихове успехе. Никада их не осуђујте за њихове неуспехе.
48. Никада се не смејте својим ученицима, већ се смејте са њима.
49. Никада не исмевајте своје ученике, осим ако не желите да они то раде вама.
50. Увек схватајте ученике толико озбиљно колико желите да они схватају вас.

51. Никада се немојте разљутити пред одељењем. Ученици нису заинтересовани за ваше личне емоције.
52. Поштујте ученике и они ће поштовати вас, обрађајте им се са учтивошћу коју они неће сматрати попустљивошћу.
53. Немојте изједначити фамилијарност са једним делом ученика са недостатком поштовања или интелектуално неслагање са личној антипатијом.
54. Никада не претпостављајте да је ученик који спава незинтересован за ваше предавање или да му је оно досадно. Можда је целу ноћ учио други предмет.
55. Не подсмевајте се оригиналности ученика рођеној из незнања.
56. Не очекујте да ваши ученици имају неограничени капацитет за учење. Границе засићења су одређене више физиолошки него интелигенцијом.

Катедра за методичку наставу физике, Природно-математички факултет, п. фах 60, 34001 Крагујевац

E-mail: bcabric@kg.ac.rs